

**Jedanaesta međunarodna konferencija
O JEDINSTVU I RAZLIKAMA U EVROPI
ICUPE 11**

31. jull– 2. august 2016.
Mostar (Bosna i Hercegovina), Hotel Bristol

Sarajevo, januar 2016.

Doc. Br. 476B – 2016

Sadržaji

Međunarodni forum Bosna

Sažetak

1. Opis projekta
2. Uvod
3. Analiza situacije
4. Ciljevi
5. Partnerstva
6. Program
7. Raspored
8. Materijali i interakcije
9. Sudionici
10. Rezultati

A. Međunarodni forum Bosna

Međunarodni forum Bosna (MFB) je nevladina organizacija koja okuplja pojedince i ustanove iz Bosne i Hercegovine i inozemstva. Naša misija je podržavanje stvaranja harmoničnog i ujedinjenog bosanskohercegovačkog društva, zasnovanog na dijalogu, povjerenju, uvažavanju i najboljim praksama u područjima zaštite ljudskih prava, vladavine prava i demokracije.

Članovi MFB-a vjeruju u

- Bosnu i Hercegovinu kao održivo pluralno društvo u jedinstvenom političkom sistemu,
- Bosnu i Hercegovinu s raskošnim političkom i kulturnom baštinom koja predstavlja najbolje strane evropskog duha.

Vjerujemo da očuvanje i razvoj našeg zajedničkog bosanskog naslijeđa zahtijevaju

- obnovu i učvršćenje povjerenja u cijelome društvu znanom na
- razvoju nove intelektualne zajednice i novim vidicima posredstvom društvene i političke analize i istraživanja različitosti svih naših tradicija.

MFB tim ciljevima pristupa na dva načina:

- dekonstruiranjem razornih ideologija zasnovanih na zloupotrebi etničnosti, religije i drugih identitetskih i vjerskih sistema radi stvaranja nepoverenja, netolerancije, društvenih napetosti, društvenih isključivanja i sukoba u zemlji i njenom okruženju;
- Razvijanjem i promicanjem nove sinteze za Bosnu i Hercegovinu, zasnovane na viziji društvenog razvoja oslobođenog od straha, neprijateljstva i netolerancije te političkome modelu koji posreduje, a ne pogoršava, suprotstavljenosti.

Upravo zato što Bosna i Hercegovina mora biti održavana kao cjelina, MFB vjeruje da svako progresivno razumijevanje sadašnjih uvjeta zemlje i budućeg razvoja zahtijeva razumljiv i sveobuhvatan pristup koji traži novo shvatanje bosanskog jedinstva i razlika koje uključuju sve sadržaje društva, a naročito one geopolitičke, obrazovne, sadržaje kulturnih i religijskih tradicija i dijaloga, okolišnih i ekoloških uvida, naprednih i informacionih tehnologija, energetske politike i odgovornog korištenja prirodnih i obnovljivih izvora, rodni pitanja, regionalne saradnje, raspodijeljene pravde, održivog razvoja, vladavine prava, ljudskih prava, socijalne uključenosti, i drugih pitanja koja se odnose na učinkoviti prijelaz Bosne i Hercegovine prema skladnome članstvu u zajednici evropskih država.

Jedan od glavnih načina MFB-a u postizanju svojih ciljeva jest posredstvom organiziranja intelektualnih skupova i pothvata (radionice, paneli, simpoziji, konferencije, javna predavanja, izložbe, unapređenje znanja o Bosni i Hercegovini, itd.) i predstavljanjem značajnih pogleda na kulturu, društvo, učenost i politike koji se odnose na Bosnu i Hercegovinu i njezino mjesto u svijetu preko časopisa *Forum Bosnae*, radnih dokumenata i MFB-ove internet stranice (<http://www.forumbosna.org>).

MFB osnovan je u Sarajevu 1997. godine. Djeluje preko svojih članova, projekata i s time povezanih pothvata. Sjedište mu je u Sarajevu. Ogranke ima u Banjoj Luci, Mostaru i Tuzli. MFB ima trinaest tematskih/istraživačkih centara za: (1) strategijske studije, (2) obrazovanje, (3) modernu lingvistiku, (4) medije i komunikacije, (5) zaštitu prirodnog naslijeđa, zaštitu kulturnog naslijeđa, (6) studentske programe, (7) teoriju prevođenja, (8) proučavanje historije, (9) regionalnu saradnju, (10) rodne teme, (11) međureligijski dijalog, (12) tehnologije i ekonomski razvoj, (odsjek 1: poduzetništvo i javno/privatno partnerstvo i odsjek 2: tehnologija i informacije) i (13) Centar za interdisciplinarno istraživanje vizuelne kulture.

Sažetak

Međunarodni forum Bosna ima zadovoljstvo najaviti Jedanaestu međunarodnu konferenciju o jedinstvu i razlikama u Evropi, koja će biti održana u Mostaru od 31. jula do 2. augusta 2016. godine. Glavna tema ove konferencije bit će "Bauk migracije u Evropi". Konferencija će biti realizirana kao živa razmjena među istraživačima, aktivistima i predstavnicima medija oko tri plenarne sjednice:

1. Religija, identitet i društvo;
2. Rat i migracija: ekonomski, politički i religijski aspekti, i
3. Evropski vanjski i unutarnji drugi.

Svaka sekcija uključit će određeni broj pojedinačnih izlaganja o kojima će biti vođena opća rasprava. Vrijeme će biti raspoređeno za 18 govornika. U izlaganjima i raspravama sudjelovat će oko 50 pozvanih istraživača.

Kako je to bilo i ranije, bit će i jedno inauguralno predavanje o religiji i javnome životu, koje će održati gost govornik odabran na osnovi priznatog doprinosa i uloge u tome području. Bit će organiziran i niz komplementarnih javnih predavanja ili panel rasprava o povezanim temama.

Plenarne sjednice i javna predavanja bit će organizirane u Hotelu Bristol u Mostaru, gdje će za sve sudionike biti osiguran smještaj. Radovi predstavljeni na sjednicama, inauguralnim i posebnim predavanjima bit će objavljeni u zborniku konferencije, kao i ranije. Osobe koje žele sudjelovati u radu konferencije pozvane su da se prijave korištenjem registracijskog obrasca uključenog u dokumentaciju konferencije, dostupnog na web stranici Međunarodnog foruma Bosna, www.forumbosna.org.

1. Opis projekta

Međunarodni forum Bosna najavljuje sa zadovoljstvom Jedanaestu međunarodnu konferenciju o jedinstvu i razlikama u Evropi. Taj skup bit će održan u Mostaru od 31. jula do 2. augusta 2016. godine. Središnja tema konferencije je o bauku migracije u Evropi.

Tri glavna panela bit će o religiji, identitetu i društvu: (1) Evropa i pluralnost javnog života; (2) Rat i migracija: ekonomski, politički i religijski aspekti; i (3) Evropski unutarnji i vanjski drugi.

Od 2006. godine Međunarodni forum Bosna je organizirao deset međunarodnih konferencija o jedinstvu i pluralnosti u Evropi (ICUPE). Te konferencije održane su u Mostaru. Ranije konferencije bile su o sljedećim temama: Muslimansko pitanje u Evropi; Romsko pitanje u Evropi; Kulturna raznolikost Evrope; Kulturno naslijeđe i religijski identiteti; Religija i javni život; Raznolikost, religija i univerzitet; Globalizacija, evropski univerzalizam i druga Evropa; Periferijski vidici evropskih identiteta; Bosanska religijska pluralnost u svjetskome okviru; i Ekonomski oporavak, društvena obnova i okolišna odgovornost.

Konferencije su okupljale istraživače vodećih balkanskih univerziteta i šireg evropskog prostora, Bliskog istoka, Sjeverne Amerike te Japana i Kine, kao i utjecajnih nevladinih i civilnih organizacija.

Od 2009. godine konferencije su otvarane inauguralnim predavanjem. Inauguralni govornici bili su: 2009. - profesor Miroslav Volf s Univerziteta Yale; 2010. - profesor David F. Ford s Univerziteta u Kembridžu; 2011. - američki pisac i javni radnik Jim Carroll i professor Olivier Thomas Vernard iz Ecole Biblique u Jerusalemu; 2012. - njegova ekscelencija professor Aref Ali Nayed, ambasador Libije u Kataru i profesor Gil Anidjar sa Univerziteta u Kolumbiji; 2013. - profesor Fikret Čaušević s Univerziteta u Sarajevu i profesor Ian Almond s Univerziteta Georgetown u Kataru; 2014. - profesor Gareth Jones s Ming Hua u Hong Kongu i profesor Kadrija Hodžić s Univerziteta u Tuzli; i 2015. - profesor Hasan Muratović s Univerziteta u Sarajevu i fra Mile Babić s Franjevačkog teološkog fakulteta u Sarajevu.

U program konferencije su od 2009. godine uključena i javna predavanja o pitanjima pluralnog naslijeđa, pluralnih tradicija i ljudskih prava, kao i redovne godišnje javne rasprave o nacionalizmima u Jugoistočnoj Evropi, na kojima su profesor Ivo Banac s univerziteta u Yale-u i Zagrebu, Sonja Biserko, predsjednica srbijanskog helsinškog komiteta, i profesor

Rusmir Mahmutćehajić iz Međunarodnog foruma Bosna, izvještavali o razvojinama u prethodnoj godini i procjenjivali promjene u narednom vremenu.

2. Uvod

Ova konferencija je jedinstvena globalna inicijativa. Njome su povezivani pluralistički vidici religijskih mišljenja sa društvenim znanstvenim istraživanjem tolerancije, civilnog društva, kulturnog naslijeđa i identiteta, te tumačenja i primjena modernih i tradicijskih shvatanja uzajamnosti religije i javnog života. Cijela konferencija je zamišljena kao dugoročni pothvat u razvoju međunarodnih mreža za takvu vrstu razmjena znanja, gledanja i pristupa. Organizatori vjeruju da tako doprinose tumačenju religije kao djelatnog činitelja mira a protiv njene zloupotrebe u etnonacijskim, etnoreligijskim i drugim ideologijskim izvorima napetosti i sukoba.

3. Analiza prilika

Glavni događaji za Evropu u 2015. godini prerasli su u osjećanje krize u vezi sa stabilnošću cijelog evropskog projekta. Glavni izazovi uključuju rješavanje problema grčke dužničke krize, bavljenje utjecajem trajućeg rata i nestabilnosti na evropskim granicama, od Ukrajine do Turske i Sirije, te uzduž južnih obala Sredozemlja i suočavanja s pitanjem izlaska starih članica Evropske unije, bilo voljnog ili prisilnog. Manji izazovi uključuju prijetnju desničarskih i nedemokratskih vlada u nekim zemljama članicama, te pogoršane separatističke težnje u drugim. Tako naglašeni problemi uključuju demokratske manjkavosti u institucijama Evropske unije, neravnotežu interesa i utjecaja, naročito među manjim i većim zemljama članicama (ponovno javljanje "njemačkog pitanja" u ekonomskim prije nego u vojnim pojmovima), posljedičnu krhkost evropske monetarne unije, propuste u bavljenju ekonomskom neravnotežom na različitim područjima i posljedično ekonomsko zaostajanje, te migracijsku krizu koja pogađa šengenski poredak slobodnog kretanja i samu ideju Evrope kao zajedničkog prostora.

Migracijsko pitanje predstavlja, možda, najveću prijetnju evropskom projektu. Tako jest, jer postojeći odnosi prema njemu potresaju same temelje na koje je postavljena ideja

Evropske unije. Ideja Evropske unije izvedena je iz dva iskustva. Jedno je potreba povezivanja Njemačke i Francuske na osnovi međusobnog interesa umjesto natjecanja koje je uzrokovalo više ratova tokom prethodnih 150 godina. Drugo iskustvo jest ono u vezi s patnjama civila koje su pratile te ratove s posljedicama u razaranjima, preseljavanjima, progonima i uništavanjima stanovništva. Solidarnost tih koji su patili tokom Drugog svjetskog rata trebala je biti jamstvo za novi poredak napretka i mira.

Sada je napredujuća i mirna Evropska unija postala lučonoša nade, poželjno utočište prezrenih i progonjenih širom svijeta. Budući se sama univerzalizirala imperijalizmom, kolonijalizmom i trgovinom, Evropa se sada ne može jednostavno svesti na ograničenu privilegiranu zajednicu. Raspeta je između svojih težnji i poteškoća u vezi sa strahovima i interesima. Još se želi smatrati rodnim mjestom demokracije i prava, kućom pravednih. Međutim, u njoj su vrline demokracije smatrane njenom naročitom svojinom, pa se zato ne može pouzdavati u te ljude koji viču pred njenim vratima, zahtijevajući od nje otvaranje vrata, radi prihvatanja iseljenika i izbjeglica kao ljudskih bića, u skladu s time što čovječanstvu kao cjelini daje vrijednost. Evropa zapada ne samo u krize, već i u temeljne protivrječnosti. Tromo se vuče prema proširenoj državi izuzetka i uspostavljanja politike logora, upravo onih politika za koje su se autori Evropske unije nadali da se više nikada neće vratiti. Zamisao utočišta je propala, budući da se migracija od žrtve preinačila u prijetnju, pa je upravljenje opasnošću postalo jedini princip. Može se uskoro dogoditi da strah od onog što je izvan bude jedino što Evropu održava.

Naročito su prijeteće posljedice za zemlje Jugoistočne Evrope. Sada su pogledi usmjereni na te zemlje, smatrane evropskom periferijom. Na njih se gleda kao na ono što je izvan Evrope. Te zemlje predstavljaju prijelazno područje preko kojeg migracijsko stanovništvo, dolazeći s juga i istoka, mora proći da bi došlo do svog cilja. Uz to, to ima posljedice za stanovništvo tih zemalja i njihov ekonomski napredak. Tako se suočavaju s napretkom u postajanju logorom na evropskom pragu.

Čak i onda kada se sadašnja bliskoistočna kriza smiri, vjerovatno je da će njene posljedice biti nastajanje novih logor-nacija, koje će se priključiti masama beskućnika i ničijih građana. Te mase očajnika kretat će se, vjerovatno, uzduž razmeđa nekadašnjih zemalja Osmanskog carstva. Problem nije samo osiromašenje tih masa nego i nastajanje sve zamjetnijeg globalnog kontrasta između onih koji imaju i onih koji nemaju, između onih koji uživaju političku stabilnost i temeljna prava i onih koji tu privilegiju nemaju, između onih koji

vide budućnost za sebe i svoju djecu i onih koji ju ne vide. Ono što je nekada bio komunizam sada je migracija: utvara koja progona Evropu u ime univerzalne klase obespravljenih.

4. Ciljevi

Cilj Konferencije je ispitati kako teorijske modele tako i konkretne načine međudjelovanja religijskih orijentacija i sekularnih modela politike i društva u evropskom prostoru, s posebnim naglaskom na manjinske vidike. Njen vodeći princip jeste da, ukoliko se između različitih grupa želi izgraditi odnos tolerancije i razumijevanja i ukoliko se želi oblikovati građansko društvo, onda je neophodno ukoliniti potencijalne barijere između sekularnih modernih i nešto tradicionalnijih religijskih vrijednosti. Politička orijentacija i religijska praksa mora se razvijati kako na religijskim tradicijama tako i na uvidima u sekularnu modernost na neke nove i kreativne načine.

5. Partnerstva

Kako se radi o regionalnom projektu, njegov bi rezultat trebalo biti osnaživanje regionalne saradnje i zajedničkog djelovanja putem poboljšanja prekogranične saradnje između građana i drugih grupa kako bi se riješili zajednički problemi, razmjenjivali najbolji načini rada u cijeloj regiji, uspostavile regionalne mreže, uspostavile mreže između vlasti, nevladinih organizacija, građanskih inicijativa te drugih institucija koje rade na unapređenju razumijevanja i saradnje u regiji.

6. Program

Program Konferencije sastoji se od dvije zasebne no ipak međusobno povezane komponente.

1. Središnju aktivnost predstavljaju tri plenarne sjednice na kojima će pripadnici akademske zajednici i aktivisti iz Bosne, šire balkanske regije, s Bliskog istoka, iz Evrope i šire predstaviti pojedinačne radove, nakon čega će uslijediti otvorena diskusija. Tri su sjednice tematski povezane kako bi se došlo do novog tumačenja

međusobnog susretanja različitih sistema vrijednosti s javnim životom, osobito u pogledu društvenog suživota i pluralnih zajednica. Predložene su sljedeće teme:

1. Religija, identitet i društvo;
2. Rat i migracija: ekonomski, politički i religijski aspekti; i
3. Evropski vanjski i unutarnji drugi.

Sjednice će otvoriti inauguralno predavanje o religiji i javnome životu, koje će održati gost govornik odabran na osnovi priznatog doprinosa i uloge u tome području.

2. Druga aktivnost sastoji se od tri javna predavanja i rasprava.

Teme triju plenarnih sjednica jesu sljedeće:

a. Panel 1: Religija, identitet i društvo

Kao i prethodnih godina, prvi panel bit će posvećen "Religiji, identitetu i društvu", problematici od sve većeg značaja u današnjem svijetu koju je prijeko potrebno riješiti. Nema oblika društva niti identiteta koji se ne zasnivaju na vrijednostima. Te vrijednosti ne moraju biti monolitne niti zajedničke svima u datome društvu, ali moraju podrazumijevati barem mogućnost suživota i međusobnog prihvatanja kao svog okvira. Religija je izraz za jedan od glavnih kanala putem kojih se te vrijednosti tradicionalno prenose, a oblici identiteta jačaju. Jedno slobodno društvo poštovat će ulogu sistema religijskih i tradicijskih identiteta u stvaranju suštinske različitosti unutar samoga sebe. Takvo društvo će im omogućiti da se i njihov glas javno čuje i dozvolit će im da sudjeluju u javnoj raspravi o politici, a neće insistirati na svođenju okvira debate na nivo navodnog objektivnog odnosno tehnokratskog. Suprotno tome jeste da religijski vidici ne smiju imati povlašten kognitivni odnosno emotivni položaj u jednoj raspravi odnosno debati, niti smiju predstavljati osnov za oslobađanje od temeljnih moralnih ili zakonskih obaveza. Ukoliko jedna religija nije u stanju odoljeti kritici zasnovanoj na transcendentnim uslovima liberalne, to jest slobodne, zajednice, onda je ona samu sebe isključila iz javne sfere, što naprosto jest sljedeće: zajednički prostor koji garantuju transcendentni uslovi slobodnoga diskursa. Neophodno je javnu sferu uspostaviti tako da ona dozvoli izražavanje najšireg mogućeg spektra

vidika koji neće narušiti suverene principe suživota i uzajamne tolerancije, kako i navodi taj koncept uslova slobode.

b. Panel 2: Rat i migracija: ekonomski, politički i religijski aspekti

Evropska unija rođena je iz rata. Isto tako i međunarodni sistem, općenito gledano. Niti jedno od njih nije se, međutim, pokazalo sposobnim za nadlaženje rata. Period Hladnog rata bio je period indirektnih sukoba i premještanja zapadnih odnosno evropskih sukoba (Rusija je evropska velesila, a SAD postevropska) u različite „zemlje u razvoju“. U najmanje jednom od svojih aspekata aktuelni vidovi globalizacije predstavljaju narednu fazu toga procesa. Jedna od posljedica toga jeste povećan nivo migracije zbog ekonomskih i političkih razloga te, sve više, zbog širenja lokaliziranih oblika globaliziranog sukoba na područje što već prerasta u čitav pojas ratnih zona i anarhije, a proteže se od sjevera do juga, od istoka do zapada, kroz čitav islamski i postkolonijalni svijet. To je migracija novih obespravljenih. U mnogim su slučajevima oni manje siromašni i bolje obrazovani nego što su to njihovi preci ikada bili. Ali su ostavljeni bez korijena i teritorije unutar društava koja doživljavaju peobrazbu usljed pritiska rapidne modernizacije i istovremene postmodernizacije. Taj moćni Molotovljev koktel sastavljen od težnje i očaja, od znanja i radikalizacije, od istovremene gladi za Zapadom i mržnje prema njemu upravo i jeste ono što pokreće i centrifugalne i centripetalne sile savremene migracije. Ukoliko Zapad želi na tu situaciju reagirati na jedan moralno prihvatljiv način onda se mora suštinski pozabaviti tim silama koje pokreću migraciju, bez obzira na to je li ona dobrovoljna, prisilna ili nešto između toga dvoga. Prihvatanje siromašnih i napaćenih iz raznih zemalja širom svijeta i pružanje privremenog utočišta uz istovremeno probiranje onih najboljih i najsposobnijih među njima nije ni etično ni praktično u dugoročnom smislu. To ne može funkcionirati niti kao regrutovanje jedne nove elite u nastanku koja će odgovarati potrebama globalnog sistema. Jedino rješenje jeste osigurati globalizaciju mogućnosti i prosperiteta kako bi se težnja ka preseljenju na Zapad i otpor prema zapadnome načinu života zamijenili stvarnim mogućnostima osiguranja uslova za jedan prihvatljiv život u domovini.

c. Panel 3: Evropski vanjski i unutarnji drugi: ponovno promišljanje kategorije izbjeglice

Koncept izbjeglice zasniva se na ideji protjerivanja i izbjeglištva. Njegovi su korijeni u etičkom razmatranju i svijesti o krhkosti ljudskog društva. Usljed uspostavljanja međunarodnog sistema za upravljanje rizikom, međutim, taj je koncept postao jedan od termina makijavelističkog umijeća. To je način da se izbjegne odgovornost a time i obaveza da se reaguje na zlo u svijetu. Ulaganje napora u to da humanitarni faktor ima veću težinu od svakog političkog faktora sve češće predstavlja način podupiranja i održavanja nadmoćnosti nad slabima i popravljjanja vlastitog dobrog imidža. Izbjeglica je postao i termin razlikovanja na osnovu kojeg zemlje „prihvata“ prave razlikuju među različitim klasama migranata na osnovu njihove moralne osviještenosti, njihovih motiva da traže utočište, od kojih se najčistijim smatra imputirana želja da se vrate kući, kući koju su napustili zbog nepodnošljive ugroženosti vlastitog života. Drugim riječima, izbjeglica poprima isto značenje kao i izumiranje i genocid, što samo po sebi opravdava migraciju. Sve dok je samo preživljavanje i dalje moguće, dotle bolji život ne može predstavljati dovoljno opravdanje da se ne ostane na mjestu koje je čovjeku predodređeno. Izbjeglica tako postaje negacija odnosno vakcinacija protiv migranta, a genocidni sukob granica podnošljivog jada. Možda je došlo vrijeme da se koncept izbjeglice povuče iz upotrebe. Ako ništa drugo, barem ga je neophodno ponovno promisliti za potrebe svijeta globalizacije koji ima tendenciju stvaranja slobodnog i neograničenog kretanja, osim kad je riječ o kretanju ljudi.

8. Materijali i interakcije

Od glavnih govornika očekuje se da svoje izlaganje u pismenoj formi pripreme unaprijed. U potpunosti dnevni red i prateći materijali (glavna izlaganja i odabrani radovi) pripremit će se za svaki panel i unaprijed poslati sudionicima.

9. Sudionici

Program Konferencije okuplja istraživače iz svih dijelova svijeta, kao i sudionike u različitim pothvatima usmjerenim na razumijevanje i jačanje povjerenja među različitim kolektivnim identitetima u savremenom društvu. Sudionici Konferencije jesu vodeći istraživači iz različitih dijelova svijeta. Panelima također mogu prisustvovati zainteresirani političari i dužnosnici,

istraživači, aktivisti iz trećeg sektora te mediji iz regiona i šire. Naučnici iz organizacija koje sudjeluju u pripremi i provedbi programa bit će pozvani da budu uvodni predavači.

10. Rezultati

Nakon svake konferencije prikupljaju se materijali koji služe kao osnov za plenarne sjednice, a zbornik radova prezentiranih na konferenciji objavljuje se kao broj časopisa *Forum Bosnae*: br. 38/07 i br. 39/07 s materijalima iz 2006.; br. 44/08 pokriva teme iz 2007., br. 46/08 i br. 48/09 donosi materijale iz 2008., a br. 49/10 i 51/10 radovi iz 2009. i tako u kontinuitetu sve do 2015. godine.